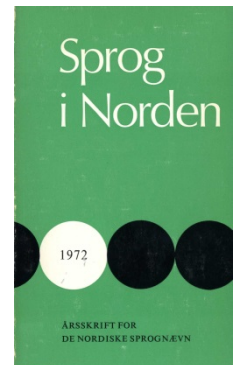

Sprog i Norden

Titel: Registrering och nybildning av tekniska ord i Island
Forfatter: Sigurður Briem
Kilde: Sprog i Norden, 1972, s. 85-87
URL: <http://ojs.statsbiblioteket.dk/index.php/sin/issue/archive>

© Dansk Sprognævn

Betingelser for brug af denne artikel

Denne artikel er omfattet af ophavsretsloven, og der må citeres fra den. Følgende betingelser skal dog være opfyldt:

- Citatet skal være i overensstemmelse med „god skik“
- Der må kun citeres „i det omfang, som betinges af formålet“
- Ophavsmanden til teksten skal krediteres, og kilden skal angives, jf. ovenstående bibliografiske oplysninger.

Søgbarhed

Artiklerne i de ældre numre af Sprog i Norden (1970-2004) er skannet og OCR-behandlet. OCR står for 'optical character recognition' og kan ved tegngenkendelse konvertere et billede til tekst. Dermed kan man søge i teksten. Imidlertid kan der opstå fejl i tegngenkendelsen, og når man søger på fx navne, skal man være forberedt på at søgningen ikke er 100 % pålidelig.

Registrering och nybildning av tekniska ord i Island

Av *Sigurður Briem*

Man kan säga, att en organiserad registrering av tekniska ord i Island först började år 1919, då Civilingenjörernas Förening tillsatte ett utskott för detta ändamål. Utskottet, som bestod av tre man, började sin verksamhet utan dröjsmål, och i samarbete med experter inom de olika tekniska facken publicerades ett antal ordlistor i Civilingenjörernas tidskrift under loppet av åren 1919—1925. År 1928 utgav föreningen en liten ordbok innehållande alla de ord, som under denna tid publicerats i tidskriften. Därmed avslutade utskottet i stort sett sin verksamhet.

År 1951 beviljade Alltinget medel för registrering och bildning av nya ord i det isländska språket. Det första häftet utkom 1953 genom kulturministeriets försorg, innehållande nästan 6 000 nybildade ord inom olika områden. Under de tre närmaste åren följde sedan ytterligare tre häften med nybildade ord, speciellt på lantbrukets, sjöfartens och flygteknikens områden. Alla dessa ordsamlingar utgavs under övertillsyn av Universitetets ordboksnämnd.

Elektroingenjörernas avdelning inom Civilingenjörsföreningen tillsatte 1951 ett utskott för registrering av ord inom elektrotekniken och besläktade områden. Som första resultat härav utkom 1952 ett häfte med översättning av nästan 4 000 danska ord inom dessa områden, först och främst från elektrotekniken. Utskottets verksamhet har sedan fortsatt ända tills nu, dock med några avbrott. Sedan 1968 har utskottet haft regelbundna sammanträden, vanligen en gång i veckan med undantag av högsommarperioden. Den främsta uppgiften har varit översättning av Internationella Elektrotekniska Kommitteens (IEC) ordsamling. Denna ordsamling består av ungefär 25

avsnitt med ord på franska, engelska, tyska, italienska, spanska och svenska, samt en definition av varje ord eller uttryck på franska och engelska. År 1965 utkom så i Reykjavik en ordbok med översättning av 5 avsnitt ur IEC:s ordsamling samt en översättning av över 500 ljustekniska ord ur en annan internationell ordsamling. Förutom av elektroingenjörerna utfördes den isländska översättningen av utskott tillsatta av Isländska Belysningsällskapet och Atomtekniska Föreningen i Island. Ytterligare 10 avsnitt ur IEC:s ordsamling har nu översatts till isländska och man hoppas att en ordbok innehållande dessa avsnitt skall utkomma 1972.

Förutom de ovan nämnda ordsamlingarna utkom 1959 en teknisk ordsamling innehållande ungefär 8 000 ord på isländska och engelska. Detta arbete utfördes i huvudsak av en isländsk arkitekt, Sigurður Guðmundsson, som dog innan boken utkom, men arbetet slutfördes av Dr. Halldór Halldórs-son.

Efter denna översikt över de viktigaste arbetena med organiserad registrering och nybildning av tekniska ord i isländska språket vill jag nu kortfattat nämna några av de problem, som man har att brottas med i detta sammanhang här i Island.

För det första har vi den ekonomiska sidan av saken. Det är uppenbart, att i ett land med endast 200 000 invånare är det omöjligt att en ordbok, teknisk eller icke teknisk, kan vara vinstbringande. Ätminstone vad beträffar de tekniska ordböckerna är ett statligt understöd, direkt eller indirekt, oundgängligt. Lyckligtvis förhåller det sig så, att det härskar ett ganska allmänt intresse för nybildning av ord här i Island, och det har inte varit svårt att få bistånd av specialister inom varje fack på frivillig basis och utan betalning. Också allmänheten visar ett stort intresse och det är inte ovanligt att det i tidningarna uppstår polemik om enstaka ord med livligt deltagande av ett antal insändare.

Vad beträffar själva ordbildningen, så består ett stort problem däri, att utländska prefix och suffix liksom främmande ord över huvud taget inte gärna införlivas med det isländska språket. Detta har sin förklaring bl.a. i svårigheterna med

anpassning till den isländska grammatiken. I stället försöker man t.ex. ta fram gamla och i många fall bortglömda ord för nyanvändning i en betydelse, som har en bestämd anknytning till den ursprungliga betydelsen. Ett exempel härpå är ordet "sími", som nu betyder telefon. Förr i tiden betydde "síma" tråd. En annan metod är bildningen av ett helt nytt ord, som har en bestämd likhet med det utländska ordet, men är anpassat till den isländska grammatiken, t.ex. "ratsjá" (radar), "leysir" (laser). För det tredje kan man nämna upptagningen av utländska ord, som man försöker anpassa till den isländska grammatiken så gott det går, t.ex. "nælon" (nylon), "plast" (plastic). Det är klart att ingen av dessa metoder kan eller bör uteslutas vid ordbildningen. Men å andra sidan är det uppenbart, att den ringa användningen av internationella ord i det isländska språket gör att den isländska teknikern måste lära sig avsevärt flera ord än hans utländska kollega i allmänhet kan klara sig med.

Till slut några ord om den framtida utvecklingen. Det saknas för närvarande en koordinerad systematisk verksamhet för registrering och nybildning av tekniska ord i Island. Det måste anses vara ganska viktigt att en sådan organiserad verksamhet snarast möjligt kommer till stånd, inte minst med hänsyn till industrialiseringens snabba utveckling här i landet. Det försigår en livlig verksamhet inom enskilda grupper på olika fackområden, som skulle kunna utnyttjas mycket bättre genom koordinering och finansiellt understöd från statens sida. Man får hoppas att den framtida utvecklingen går i denna riktning.

